

Examen HAVO 2012

tijdvak 2
woensdag 20 juni
13.30 - 16.30 uur

geschiedenis

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 31 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

De Republiek in een tijd van vorsten

In de vijftiende eeuw werden Brabant en Vlaanderen gezien als de kerngewesten van de Nederlanden.

2p **1** Noem daarvoor twee redenen.

Twee gebeurtenissen uit de Engelse geschiedenis:

1553 De rooms-katholieke Mary Tudor, dochter van Hendrik VIII, wordt koningin van Engeland. Door haar strenge vervolging van protestanten krijgt zij de bijnaam 'Bloody Mary' (Bloedige Maria).

1554 Mary trouwt met Filips II, de toekomstige koning van Spanje.

3p **2** Geef aan:

- met welk beleid van haar vader Mary Tudor brak en
- waardoor haar huwelijk door de rooms-katholieken in Engeland met instemming werd begroet maar
- waardoor in Frankrijk dit huwelijk als een bedreiging werd gezien.

Voor historici die zich met sociale onrust bezighouden, is de ontwikkeling van de graanprijs van groot belang.

3p **3** Licht dit toe door:

- uit te leggen waarom de ontwikkeling van de graanprijs een indicatie is voor de welvaart en
- aan te geven waarom een hoge graanprijs zorgde voor sociale onrust.

Gebruik bron 1.

In deze bron beschrijft Moryson twee sectoren van de economie van de Republiek die bijdragen aan de economische bloei in de Gouden Eeuw.

4p **4** Noem beide sectoren en geef per sector aan, waardoor deze bijdraagt aan de economische bloei van de Republiek.

Gebruik bron 2.

Een reeks gebeurtenissen:

1566 De Beeldenstorm trekt door de Nederlanden.

1567 Alva arriveert in de Nederlanden.

1568 De invasie van Willem van Oranje wordt bij Heiligerlee afgeslagen.

1569 Alva besluit tot invoering van de Tiende Penning.

1571 Filips II stuurt een grote vloot naar Lepanto (Griekenland) en verslaat in een zeeslag de Turkse vloot.

1572 Watergeuzen veroveren Den Briel.

1574 Invasie van het leger van Lodewijk van Nassau: opening van een tweede front in het oosten van de Nederlanden.

1575 De Spaanse staat gaat bankroet.

Gevolgen van elk van deze gebeurtenissen zijn in de tabel terug te vinden.

3p **5** Toon dit aan voor drie van deze gebeurtenissen.

Gebruik bron 3.

Een bewering:

Willem van Oranje geeft in deze rede een vertekend beeld van de godsdienstige situatie in de omringende landen.

2p **6** Ondersteun deze bewering met een voorbeeld.

Gebruik bron 3 en 4.

De oudejaarsrede uit 1564 wordt wel gezien als wegbereider voor het Smeekschrift der Edelen uit 1566.

2p **7** Ondersteun deze visie met beide bronnen.

Gebruik bron 5.

Stel: je gebruikt deze prent bij een presentatie over de Pacificatie van Gent, omdat je met deze prent veel kunt uitleggen over deze overeenkomst.

5p **8** Geef deze uitleg door aan te geven:

- (zonder bron) welke politieke tegenstelling door de Pacificatie van Gent verzoend werd en
- (zonder bron) welke religieuze tegenstelling door de Pacificatie van Gent verzoend werd en
- wat de opvatting over de rol van koning Filips is die uit de bron blijkt en
- in welk opzicht deze bron die rol niet juist weergeeft en
- (zonder bron) welk gevolg het beleid van Filips II had voor de Pacificatie van Gent.

Het jaar 1588 wordt door historici die de geschiedenis van de Republiek bestuderen, gezien als een belangrijk omslagpunt.

2p **9** Geef aan waardoor 1588 in militair en in politiek opzicht een belangrijk omslagpunt was.

Hieronder staan vier omschrijvingen van het beleid van belangrijke bestuurders uit de geschiedenis van de Republiek:

- 1 Steden in Brabant veroveren op de Spanjaarden, om zo een buffer te creëren tegen de Spaanse troepen in de Zuidelijke Nederlanden.
- 2 Coalities smeden om de pogingen van Lodewijk XIV tot Franse machtsuitbreiding te dwarsbomen.
- 3 Handel en scheepvaart beschermen om de Republiek economisch sterk te maken, en daarbij niet opzij gaan voor de Engelse zeemacht.
- 4 De Opstand doorzetten tot en met de breuk met koning Filips II van Spanje.

Hierbij passen vier personen:

- a Johan de Witt
- b Willem van Oranje
- c koning-stadhouder Willem III van Oranje
- d stadhouder Frederik Hendrik van Oranje

2p **10** Maak de juiste combinaties van personen en omschrijvingen. Noteer alleen de cijfers en letters.

Een aantal gebeurtenissen:

- 1 In 1598 reisde Johan van Oldenbarnevelt, de landsadvocaat van de Republiek, naar Frankrijk om Hendrik IV ervan te overtuigen geen vrede te sluiten met Spanje.
- 2 Voor tijdgenoten was het opmerkelijk dat de Franse koning Van Oldenbarnevelt persoonlijk ontving.
- 3 Hendrik IV kondigde tijdens het verblijf van Van Oldenbarnevelt het Edict van Nantes af.

3p **11** Licht deze gebeurtenissen toe door:

- een reden te noemen voor Van Oldenbarnevelt om een vrede tussen Spanje en Frankrijk te willen verhinderen en
- aan te geven waardoor de ontvangst van Van Oldenbarnevelt voor tijdgenoten opmerkelijk was en
- aan te geven dat Van Oldenbarnevelt waarschijnlijk het Edict met instemming zal hebben begroet.

Tijdens de feestelijkheden ter gelegenheid van de Vrede van Münster van 1648 werd in Amsterdam een herinneringspenning uitgegeven met daarop de tekst: "Pax una triumphis innumeris potior" ("één vrede is meer waard dan ontelbare overwinningen").

2p **12** Geef telkens aan waardoor:

- deze tekst toen opgevat kon worden als kritiek op de stadhouder en
- juist in Amsterdam de bereikte vrede werd toegejuicht.

In de zeventiende en achttiende eeuw bestond er in de Republiek veel onenigheid over de inrichting van het bestuur. In de volgende drie jaren werd deze discussie door de gebeurtenissen op scherp gesteld:

1650 stadhouder Willem II overlijdt.

1672 het Rampjaar.

1702 stadhouder Willem III overlijdt.

3p **13** Geef voor elk van deze jaren aan, welk besluit de Staten-Generaal namen met betrekking tot de rol van de stadhouder en welk motief zij daarvoor hadden.

Twee citaten uit een boek over de Franse koning Lodewijk XIV:

1 "Minister Colbert schonk de tapijtindustrie monopolistische rechten en beschermde haar door vastgestelde tarieven."

2 "Ten slotte herriep Lodewijk in 1685 het Edict van Nantes, dat zijn grootvader Hendrik IV had afgekondigd."

Lodewijk XIV van Frankrijk is wel eens 'de plaaggeest van de Republiek' genoemd.

2p **14** Geef bij elk van deze twee citaten aan, waardoor Lodewijk XIV terecht kan worden gezien als 'plaaggeest van de Republiek'.

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

- De Vietminh was in 1945 tegen herstel van het Franse koloniale gezag.
- 2p **15** Geef aan waarom deze anti-Franse houding paste bij het communistische **en** bij het nationalistische doel dat de Vietminh had voor Vietnam.

Gebruik bron 6.

- In 1946 maakt de Amerikaanse regering een afweging om te kiezen tussen steun aan de Franse regering óf aan de regering van Ho Chi Minh.
- 2p **16** Leg uit dat de discussie over de vlag in dit telegram belangrijk is voor die afweging.

Gebruik bron 7.

- In dit fragment komt het vijandbeeld naar voren dat communisten hebben van de Verenigde Staten.
- 2p **17** Leg dit uit.

De volgende gebeurtenissen staan in willekeurige volgorde:

- 1 De Akkoorden van Genève worden getekend.
 - 2 De Akkoorden van Parijs worden getekend.
 - 3 Ho Chi Minh roept de onafhankelijkheid van Vietnam uit.
 - 4 Operatie Rolling Thunder gaat van start.
 - 5 De Fransen trekken zich terug uit Vietnam.
 - 6 De slag om Dien Bien Phoe begint.
- 2p **18** Zet deze zes gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Tussen de dominotheorie en het Amerikaanse Vietnambeleid in de jaren vijftig bestond een verband.

- 2p **19** Leg uit welk verband dat was.

Een bewering: met de Akkoorden van Genève is het dekolonisatieproces van Vietnam voltooid.

- 2p **20** Toon aan dat deze bewering **wel** in overeenstemming is met de westerse visie op de Akkoorden van Genève maar **niet** met de communistische visie op de Akkoorden van Genève.

President Kennedy stuurde tienduizend militaire adviseurs en helikopters naar Vietnam.

- 2p **21** Toon aan dat met dit besluit sprake was zowel van **continuïteit** als van **verandering** ten opzichte van het beleid van Kennedy's voorganger.

Gebruik bron 8.

Met deze radioboodschap speelt de Noord-Vietnamese regering in op het verzet tegen maatregelen van Diem die betrekking hebben op:

- 1 de boeren en
 - 2 de boeddhisten.
- 4p **22** Leg dit voor beide groepen uit.

Als reactie op het Tonkin-incident wilde de Amerikaanse regering vijf doelen in Noord-Vietnam bombarderen. Robert McNamara, de minister van Defensie, liet één doel, dichtbij de grens tussen Noord-Vietnam en de Volksrepubliek China, schrappen uit het plan.

- 2p **23** Leg uit dat het ingrijpen van McNamara voortkwam uit de strategie van de beperkte oorlog.

Gebruik bron 9.

De vier fragmenten in de bron (A tot en met D) zijn afkomstig uit toespraken van de volgende politici:

- 1 de Noord-Vietnamese president Ho Chi Minh
- 2 de Zuid-Vietnamese president Ngo Dinh Diem
- 3 de Amerikaanse president Lyndon B. Johnson
- 4 de Amerikaanse president Richard M. Nixon

- 3p **24** Bepaal voor elk tekstfragment welke politicus erbij hoort.

Doe het zo:

Fragment A hoort bij politicus ... (nummer invullen).
(enz. tot en met fragment D)

Gebruik bron 10.

Deze foto wordt in 1968 geschikt gevonden voor de propaganda van Noord-Vietnam.

- 2p **25** Leg uit welke politieke boodschap de regering van Noord-Vietnam met deze foto kan overbrengen in het buitenland.

Gebruik bron 10.

Stel: je wilt deze foto gebruiken in een werkstuk over de Vietnamoorlog. Bij het maken van het onderschrift vraag je je af waar hij gemaakt is. Je concludeert dat hij vermoedelijk in Zuid-Vietnam en niet in Noord-Vietnam is gemaakt.

- 2p **26** Maak aannemelijk dat deze foto vrijwel zeker in Zuid- en niet in Noord-Vietnam is gemaakt.

De Vietnamoorlog heeft veel gevolgen gehad voor de economie van de stad Saigon.

- 2p **27** Noem een positief en een negatief gevolg van de Vietnamoorlog voor de economie van de stad Saigon.

Gebruik bron 11.

Dit pamflet kan worden gezien als een bewijs voor het succes van de guerrillastrijd in Vietnam.

- 2p **28** Leg dit uit.

Gebruik bron 12.

Op grond van deze bron worden drie beweringen gedaan:

- 1 Thomas Kingsley heeft weinig vertrouwen in de politiek van vietnamisering van president Nixon.
- 2 Thomas Kingsley verwoordt de opvatting van de protestgeneratie over de Vietnamoorlog.
- 3 Soldaten als Thomas Kingsley lopen na hun terugkeer in de Amerikaanse samenleving kans op het ontwikkelen van het Vietnamsyndroom.

3p **29** Ondersteun de drie beweringen met de bron.

Gebruik bron 13.

Door de combinatie van prent en onderschrift geeft Paul Conrad een mening over de positie van zwarte soldaten in de Vietnamoorlog.

2p **30** Leg uit welke mening dat is.

Tijdens de Amerikaanse militaire operatie tegen Irak in de Golfoorlog (1990-1991) besloot de regering van de Verenigde Staten om de bewegingsvrijheid van Amerikaanse journalisten sterk te beperken.

2p **31** Leg een verband tussen deze maatregel en de Vietnamoorlog.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.